

## ΧΟΡΟΣ

Λέγε την τὸ πῶ γρήγορο καὶ θὰ δῶ τότε.

## ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Καῦμένη σώπασε. τοὺς φίλους μὴν τρομάξης

## ΧΟΡΟΣ

Σωπαίνω κι ὅ,τι ν' τὸ γραφτὸ μ' ὄλους ἄς πάθω.

## ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Ἀντὶς ἐκεῖν' αὐτὸ σου προτιμῶ τὸ λόγο.  
κι ἀκόμα ἐπίσης ἀπ τὰγάλματα τρανέξου  
καὶ κάμ' αὐτὸ πῶ σου ζητῶ κ' ἔτσι κατόπι  
θεάρεστον ἅγιο ὁλολυγμὸ νὰ παιανίσῃς,  
ἐλληνικὴ συνήθεια θυσίας ὕμνο,  
θάρρους στοὺς φίλους, βγάζοντας ἐχθρῶν τὸ φόβο.  
Κ' ἐγὼ στοὺς πολιούχους τοὺς θεοὺς τῆς χώρας

\*Ακολουθεῖ.

τοὺς πεδιονόμους, κι ἀγορᾶς τοὺς ἐπισκόπους  
σιτῆς Λίρκης τίς πηγρὲς κι οὐδὲ τὸν Ἴσμηγρὸ ξεχνῶ,  
ἂν βγῇ τὸ πρᾶμα σὲ καλὸ καὶ σωθ' ἡ πόλη,  
βρέχοντας τοὺς βωμούς τῶνε μ' αἶμα προβάτων  
καὶ τάρους σφάζοντας, τάξω ν' ἀφιερῶσω  
λάφυρα κι ὄλους τοὺς ναοὺς θεὰ στολίσω  
μ' ἐχθρῶν ἀρματωσιεὺς κονταροκαρφωμένες.  
Τέτοιες εὐχὲς καὶ σὺ νὰ κάνῃς δίχως θρήνους  
μηδὲ μὲ μάταια κι ἄγρια φωνητὰ τρόμου,  
τὶ δὲν γλυτώνεις πιότερο μ' αὐτ' ἀπ τὴ μοῖρα.  
Ἐγ' ὅμως ἄντρες ἔξ, ἐφτὰ μαζί μὲ μένα,  
ἀντίκρου στοὺς ἐχθροὺς μεγάλους ἀντιμάχους  
θὰ πάω νὰ στήσω στῶν τειχῶν τίς ἐφτὰ πόρτες,  
πρὶ νᾶρθον βιαστικὰ μηνύματα καὶ λόγοι  
γοργόσπαρτοι καὶ φωτιά νάψη ἀπ τὴν ἀνάγκη.

# ΕΠΤΑΝΗΣΙΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ\* ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΕΡΤΣΕΤΗΣ

Μεταβαίνομεν τώρα εἰς τὰ κυριώτερα ἔργα  
αὐτοῦ. Τῷ 1853 ἔγραψε τὸ ποίημα *Κόριννα*  
καὶ *Πίνδαρος* καὶ τὸ ὑπέβαλεν εἰς τοῦ ἔτους  
ἐκείνου τὸν Ράλλειον ποιητικὸν διαγωνισμόν. Ἡ  
πλειονοψηφία τῆς ἐπιτροπῆς ἔκρινεν αὐτὸ ἀνώ-  
τερον τῶν Ἀρματωλῶν καὶ Κλεφτῶν τοῦ Ζα-  
λακώστα, ἀλλὰ δὲν ἠξίωσε τοῦ βραβείου, διότι  
ἀντέβαιναν εἰς δύο σπουδαίους ὅρους τῆς γλώσ-  
σης (!) καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στίχων (!)  
Ἐβραβεύθη ὁ Ζαλακώστας. Ὁ Τερτσέτης ἐδη-  
μοσίευσεν εὐθὺς μετὰ τὸν ἀγῶνα τὸ ὥραϊον αὐ-  
τοῦ ποίημα ἐν τῷ 75 φυλλαδίῳ τῆς «Πανδώρας.»

Ὁ Τερτσέτης ἰδὼν τὴν ἄκριτον γνώμην τῆς  
ἐπιτροπῆς εἰς τὸ ἀκροατήριόν του ὁρῶνς σκε-  
πτόμενος πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς:  
«... Ἐπαινέθη τὸ ποίημα· ἀλλὰ οἱ ἔπαινοι μιᾶς  
« ἐπιτροπῆς καὶ μὲ τὸν Πρύτανιν ἐπὶ κεφαλῇς,  
« δὲν ἀποζημιώνουν, δὲν ἱκανοποιοῦν τὰ δέκα  
« κοράσια· τοὺς ἔφυγε τὸ προγαμιαῖον δῶρον!  
« τὸ πρᾶγμα ἔγινε, δὲν εἶναι πάλαι συντέλεια  
« αἰῶνος· ἡ χίλιαι δραχμαὶς πιάνουν κ' ἐκεῖ  
« ὅπου ἐδόθησαν. Ἀλλὰ τὸ περιστατικὸν ὅπου  
« φέρει εἰς ἀπορίαν εἶναι τὸ ἀκόλουθον, ἡ  
« τύχη τοῦ Πινδάρου. Ἡξεύρετε τί γράφει ὁ  
« Πανσανίας; ἐνίκησε ἡ Κόριννα τὸν Πίν-  
« δαρον, λέγει, ἔξ αἰτίας τῆς διαλέκτου· δὲν

« ἐστιχουργοῦσεν αὐτὴ μὲ τὴν Δωρικὴν φωνήν,  
« ἀλλὰ μὲ τὴν Αἰολικὴν, τὴν συνειδησμένην ἀπὸ  
« τοὺς πολλοὺς. Σκεφθῆτε λοιπὸν τὸ ἀνεξήγητον  
« τῆς τέχνης τοῦ Πινδάρου· τὸν παλαιὸν και-  
« ρὸν ὁμιλεῖ Δωρικὰ παλαιὰ ἡ Κόριννα ὁμιλεῖ  
« ἀπλᾶ, τὴν φωνὴν τοῦ λαοῦ· μὲ τὴν γλωσσάν  
« τῆς καὶ μὲ τὰ νᾶξια τῆς τοῦ πέρνει τὰ στέ-  
« φανα· χίσει οἱ Πίνδαρος μὲ ταῖς ἑλληνι-  
« κούραις του. Φέτος, μὲ τὴν πολυκαιρίαν,  
« φαίνεται, ἔβαλε γνώσιν, ὁμιλεῖ ἀπλᾶ, ἐνθυμεί-  
« ται τὴν παλαιὰν δίκην· ἀλλὰ τί συμβαίνει!  
« οἱ κλέφτες καὶ οἱ ἀρματωλοὶ τοῦ δεκάτου  
« ἑννάτου αἰῶνος ὁμιλοῦν ἑλληνικώτερα ἀπὸ  
« τὸν Πίνδαρον, καθὼς εὐστόχως τὸ παρετήρησε  
« καὶ ὁ Κύριος Εἰσηγητὴς τῆς Ἐπιτροπῆς·  
« τὸν χαντακόνουν λοιπὸν καὶ αὐτοί, τοῦ παίρ-  
« νουν τὰ πρωτεῖα. Ἄν τοῦ ἐξέφυγε ἀπὸ τὸ  
« στόμα, χωρὶς νᾶ θέλῃ, καὶ καμμιὰ ἑλληνι-  
« κούρα ἀπὸ κακὴν συνήθειαν, κλέφτες καὶ  
« ἀρματωλοὶ τὸν πλακόνουν μὲ τὰ χαριτιὰ. Εἰ-  
« πες φυλὴν Ἑλληνίδα, τοῦ λέγουν, τὸ πηγάδι  
« τὸ εἶπες φρεῖα, θέλουν νὰ τὸν πνίξουν μέσα,  
« τὸν μασκαρεύουν εἰς τὸν κόσμον, ἐνώπιον τοῦ  
« πρωθυπουργοῦ.

« Νὰ πῶμεν ὅμως καὶ τὴν μαύρην ἀλήθειαν,  
« τὸ ποίημα εὐρέθηκε ξικικὸ· ἀκούσατε ἡ δὲ καὶ

« δράμια τετρακόσια· ἀλλὰ ὁκᾶ καθαρεύουσα,  
« δράμια πεντακόσια· τὸ ποίημα ἐξύγιζε δράμια  
« τετρακόσια τριάντα, καὶ ἔκλειε· ποῦ νὰ φθά-  
» σωμεν εἰς τὰ πεντακόσια! ἔλειπαν στίχοι  
« ἔβδομηντα ἀκόμη μὲ σωστὸν λογαριασμόν... »

Ὁ Τερτσέτης δὲν ἀπεθαρρύνθη ἀπὸ τὴν ἀκρι-  
τομυθίαν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ κατῆλθε τὸ ἀμέσως  
ἐπόμενονον ἔτος εἰς τὸν ποιητικὸν ἀγῶνα διὰ  
τοῦ: *Ἡ 25 Ἰανουαρίου 1853 καὶ τὸ Ὁρεῖον*  
τοῦ Βασιλέως κατὰ τὸ 1853. Νέα ἀκρισία τῶν  
ἀγωνοδικῶν!

Καθότι, ἐνῶ ἀποφαίνονται ὅτι ἐν τῷ ποιή-  
ματι ἀπαντῶνται εἰκόνες καὶ σκηναὶ ἄξια τῆς  
γραφίδος τοῦ Δάντου, δὲν τὸ ἔκριναν ἄξιον οὔτε  
βραβεῖον, οὔτε ἐπαίνον. Δὲν ἀρκεῖ τοῦτο. Διὰ  
λόγους πολιτικούς ἐμποδίσθη καὶ ἡ δημοσίευσίς.

Ἴδου τίνι τρόπῳ ὁ Τερτσέτης περιγράφει τὸ  
μέρος τοῦ Ἄδου, ὅπου τιμωροῦνται οἱ προ-  
δοταί τῆς Πατρίδος.

Σὰν τὸ γεράκι τὸ ἄγριο χοιμῆ νὰ ἀρπάξῃ ὀρνίθι  
Μὲ τόση, μοῦ ἐφάνηκε, περνοῦμε ἀγληγοράδα.  
Ἀπὸ τὸ χέρι μὲ κρατεῖ, σὲ χῶμα δὲν πατοῦμε,  
Σαῖτα σὰν πηγαίνομε! Ἀπὸ ξερβιά μου ἀκούω  
Κλαυομανιῶ, φωναῖς πολλαῖς, κονδονητὸ ἄλύσσων,  
Γλώσσαις φωτιάς ἐνφώνονται, πρὸς πελάγια ἀφρίζουν,  
Στὴ φλόγα ἀνθρώποι κολυμβοῦν, μὲ τὸ στοιχεῖο παλεύουν,  
Τὸ πῦρ, ποῦ χίνει τοὺς ἀφροὺς καὶ λόγια γαργαρίζει.  
ΠΑΪΡΝΕΙ τὸ αὐτί μου ταῖς μιλιαῖς κ' ἦταν κακαὶ βλαστήμιας:  
Ἀνάθεμα τοὺς αἰτίους μας, πατέρα καὶ μητέρα!  
Νὰ μὴ εἶχε φέξει αἰγερτός, νὰ εἶχε καὶ κ' ἡ χρίση,  
Παρὰ ποῦ γεννηθήκαμε 'ς τὸν ἥλιο τῆς ἡμέρας.

Δυστυχῶς τὸ ποίημα τοῦτο δὲν ἐδημοσιεύθη  
ἀκόμη. Ὅτε ἦτο νομάρχης Ζακύνθου ὁ λόγιος  
καὶ ποιητὴς Π. Ματαράγκας ἐξήτητε τὸ χειρό-  
γραφον ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἦτο  
τότε εἰς Ζάκυνθον. Τοῦ τὸ ἔδωκεν. Σκοπὸν  
εἶχε νὰ τὸ δημοσιεύσῃ. Δυστυχῶς ἐν Ζακύνθῳ  
ἀπέθανεν ὁ Ματαράγκας καὶ ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς  
ἂν τὸ χειρόγραφον ἔμεινεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν  
γόνων τοῦ Ματαράγκα ἢ ἐπεστράφη εἰς τὸν  
υἱόν, ὅστις ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἀμερικήν. Εὐ-  
χῆς ἔργον εἶναι, ὅποιος καὶ ἂν κατέχῃ τὸ πολύ-  
τιμον χειρόγραφον τοῦτο, νὰ τὸ δημοσιεύσῃ,  
πρὸς δόξαν τοῦ ποιητοῦ καὶ τῆς νεοελληνικῆς  
φιλολογίας.

Καὶ ἡ νέα αὕτη ἀκρισία τῶν ἀγωνοδικῶν  
δὲν ἀπεθάρρυνε τὸν ἀκάματον ἄνδρα τῶν γραμ-  
μάτων. Μετὰ δύο ἔτη τῷ 1856, ἐκ νέου κατῆλ-  
θεν εἰς τὸν ποιητικὸν ἀγῶνα διὰ τοῦ νέου  
ποιήματος: *Οἱ γάμοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου*  
καὶ τῶν Μακεδόνων στρατηγῶν εἰς τὰ Σοῦσα  
τῆς Περσίας. Ἡ ἐπιτροπὴ τὸ ἐθεώρησε μεγά-  
λης προσοχῆς ἄξιον καὶ γραμμένον μετὰ πολλῆς  
φιλοκαλίας καὶ χάριτος καὶ ὁμῶς δὲν τὸ ἤξιωσεν  
οὐδὲ τοῦ ἀπλοῦ ἐπαίνου. Καὶ ὁμῶς οἱ κύριοι  
ἀγωνοδῖκαι ἐβράβευσαν ἔργα ἀνάξια προσοχῆς,  
τὰ ὅποια τὴν σήμερον ἐληημονήθησαν.

Δυστυχῶς οἱ ποιητικοὶ διαγωνισμοὶ ἀπέτυχον  
παρ' ἡμῖν. Τοῦτο εἶναι πολὺ λυπηρόν.

Μετὰ τὸν ἀγῶνα, τῷ 1856, ὁ Τερτσέτης ἐξέ-  
δωκεν ἐν ἰδίῳ τεύχει τοὺς *Γάμους τοῦ Ἀλεξάν-  
δρου κ.λ.π.* εἰς τὸ ὅποιον συμπεριέλαβε καὶ τὴν  
*Κόρινθον καὶ τὸν Πίνδαρον* καὶ τὸν λόγον, τὸν  
ὅποιον ἀπηγγεῖλε τῇ 25 Μαρτίου τοῦ 1855  
ἔτους. Ὁ Τερτσέτης ὀρθότατα ἔπραξεν ἐν τῷ  
ἰδίῳ τεύχει νὰ δημοσιεύσῃ τὰ δύο ταῦτα ποιή-  
ματα, διότι εἶναι ἀμφοτέρω ὁμοταγῇ προϊόντα  
τῆς φαντασίας του, ἀμφοτέρω ἔχουσιν ἀρχαί-  
κην ὑπόθεσιν, ἀμφοτέρω μᾶς μεταφέρουσιν εἰς  
τὸν ἀρχαῖον κόσμον, μὲ τὴν σημερινὴν ἑλλη-  
νικὴν ζωὴν. Ἀναπλάττει ἐν τῇ φαντασίᾳ του ὁ  
ποιητὴς τὰς παλαιὰς δοξασίας μετὰ τῶν σημε-  
ρινῶν.

Εἰς τὴν *Κόρινθον καὶ τὸν Πίνδαρον*, παρι-  
στᾷ τοὺς δύο ποιητὰς διαγωνιζομένους. Ἡ  
Μοῦσα τῆς Τανάγρας σκέπτεται. Ὁ Πίνδαρος  
ἐν τούτοις ψάλλει:

Ἐρωτα, ποῦ ταῖς τρυφεραῖς τῶν νέων καρδιαῖς μαραίνεις,  
Ποῦ τῆς στεριάς καὶ τοῦ ριαλοῦ τοξεύεις τὰ θηρία  
Αἰχμαλωτίζεις καὶ θεοὺς τῆς εἰμορφίας τοὺς πόθους!  
Νεῖο παλληκάρι ἐπλήρωσες 'ς τὴν ξακουσμένη Ἀθήνα  
Κοράσιο δεκαοχτὼ χρόνων ἀγάπησεν ὁ νέος·  
Ἦτανε κόρη στρατηγοῦ, φτωχὸ παιδί αὐτὸς ἦτον,  
Καὶ νὰ τὴν πάγῃ ἀδύνατο βουνοῦ χαμοβιολεῖτα  
Λένδρον ἤγλωττ' τὴν κορυφὴ νὰ φθάσῃ ὥς ἀπελλιέται.  
Ἄννοι τὸ 'χε καὶ χαρὰ τόμορφο παλληκάρι,  
'Σ τὰ παρηγέρια, 'ς τοὺς ναοὺς τὴν ποθητὴ νὰ βλέπῃ·  
Σὰν ταῖς μαράδαις τὰ παιδιά τ' ἀνήλικα ἀκλονθοῦνε,  
Στὰ ἔχνη τῆς ἀγάπης του ἦτανε πάντα ὁ νέος.

Παραθέτομεν τώρα τὸ πρῶτον ἄσμα τῆς Κο-  
ρίννης, διὰ τοῦ ὁποίου μὲ χάριν διηγεῖται μῦθον

ἀρχαῖον τῆς Ἀλκήστιδος, ἡ ὁποία ἐκουσίως ἀπέ-  
θανεν ὑπὲρ τοῦ ἰδίου συζύγου Ἀδμήτου.

Ἀκούετε κ' εἰς μία νεῖα τοῦ Ἐρωτος τὴν χάρι.  
Βασίλισσα βασίλευε 'ς ὅλην τὴ Θεσσαλία,  
Ποῦ ἔχει τοὺς δαρφροτόλιστους κάμπους καὶ τὸ ποτάμι,  
Ποῦ τὰ νερά του 'ς τὸ γιὰλὸ χύνει μ' ἀνθούς καὶ ρόδα·  
Ἀνδρογόνη ἦταν ζῆλεντὸ αὐτὴ καὶ ὁ βασιλέας·  
Ἡ Χάρις καὶ ὁ Ἐρωτας τοὺς εἶχε ταιριασμένους  
Καὶ 'ς τὴν ἀγάπῃ τῆς καρδιάς 'ς τὰ νεῖατα καὶ 'ς τὸ κάλλος,  
Ἐκαμίαν κ' εὐμορφα παιδιὰ, ὥσαν τ' ἀφράτα μῆλα.  
Ὁ βασιλεὺς ἀρρώστησε, Χάρος τὸν κινδυνεύει,  
Ἡ Χρυσὴ τρέμει νὰ κοπῇ κλωστή τῆς νεότητός του.  
Ἦλθε χρησμός ἀπ' τοὺς Δελφούς ἦλθε χρησμός καὶ λέγει·  
—«Ἡ μοῖραίς στέργουν νὰ χαρῇ τὰ νεῖατά του ὁ νέος,  
Ἄν ἄλλος πάρῃ θάνατο, καὶ ἰδῇ τ' ἀνήλιο χῶμα,  
Ἡ παλληκάρει, ἡ γέροντας, κοράσιον ἢ πανθρεμένην».  
—Οἱ φίλοι του ἀποσύσθησαν, κανεῖς μιλιὰ δὲν βράζει.  
Μάρνα, γονιὸς του θλίβονται, ἀλλ' ἀγαποῦν τὸν ἥλιο,  
Τοῦ ἥλιου νὰ στερηθοῦν δὲν στέργουν ταῖς ἀκτινίαις.  
Ἀλλ' ἡ βασίλισσα πιστὴ 'ς τοῦ ἔρωτος τὴν φλόγα,  
Ἀγκαλιαστὰ τὰ τέκνα τῆς λέγει 'ς τὸν σὺζυγόν της·  
Βροχή, βροχή, τὰ δάκρυα τῆς ραντίζουν τὰ παιδιὰ της.  
—«Λάβε, σ' ἀφίνω τὰ παιδιὰ, κόρη καὶ ἀγόρια δύο,  
Κ' ἐγὼ 'ς τὸν ἄδην θὰ διαβῶ, 'ς τ' ἀνήλιο τὸ σκοτάδι.  
Σὰν τὰ θωρῆς θυμίζον με, σὰν τὰ θωρῆς νὰ κλαίης·  
Κ' ἂν πάρῃς ἄλλη ὁμορφονεῖα, ἰδεε μὴν τὰ πικραίνῃ».  
Δὲν στέργει ὁ νεὸς τὴν ἀλλαγὴν, Χάρο παρακαλεῖται.  
Ἡ Μοῖραις δὲν ξεγράφουνε τὸν λόγον τῆς Ἀλκήστις,  
Κ' ἦλθεν ὁ Χάρος, μάρανε τὸμορφο πρόσωπό της.  
Στὸν τάφον, ποῦ τὴν πῆγαιναν μὲ θρηνηδίαν τοῦ κόσμου,  
Ἀνδρας Θηβαῖος, ἥρωας πάνον 'ς τὸ μνήμα ἐφάνη,  
Μάννας Ἀργίτισας εὖος 'ς τὴν Θήβα γεννημένος·  
Κρατεῖ σαῖτα καὶ σπαθί, βασιτὴ βαρὺ κοντάρι,  
Τὸν Χάρον ἐπολέμησε 'ς τὰ μαρμαρένια ἀλώνια·  
'Σ τοῦ ἥλιου τὸ βασίλειον 'ς τὴν γῆν τὸν γονατίζει·  
Κ' ἀφοῦ τὸν Χάρο ἐνίκησε, ἡ ὁμορφονεῖα ἀναστήθη.  
Λάμπει τὸ κάλλος τῆς ζωῆς τῆς γυναικὸς 'ς τὰ μάτια.  
Χαίρον, ὦ Θήβα ξακουστή, μὲ τὸ γενναῖό σου τέκνο!

Ἀλλ' ἐνῶ ὁ Τερτσέτης ἦτο ὅλως ἀφωσιωμένος  
εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα γράφων τὸ ποίημά  
του, αἴφνης ἐνθυμεῖται τὰς Νέας Ἀθήνας.

Ἴδου πως:

Πρόκει καὶ τὸ τραγοῦδί μου σήμερα ἐγὼ νὰ κλείσω  
Μὲ τῆς Ἀθήνας τ' ὄνομα, τῆς παλαιᾶς καὶ νέας.  
Ἡ δόξαις τους νὰ σμίξουνε, μιὰ θάλασσα νὰ γίνουν

Ἄνοι οὐ καὶ Ἀνατολή, ἀκούσετε τί λέγω:

Ὡς τὰ πουλάκια ταῦμορφα, χειμῶνα γεννημένα,

Ἀκαριεροῦν τὴν ἀνοῖξιν νὰ πρωτοκηλαθήσουν,  
Τοῦ Μᾶν νὰ ψάλλουν ταῖς δροσιαίς, 'ς τ' ἀνθὴν νὰ παιγνιδί-  
σουν.

Ὅμοιός κ' ἡμῶς γλυκόφωνα νέα ἀηδονία Ἑλλάδος,  
Τὴν ἀνοῖξιν παντέρχουμε νὰ γράψωμε τραγοῦδι.

Εἶθε, Ἀθήνα ξακουστή, νᾶλθουν καιροὶ καὶ χρόνοι  
Ποῦ πόλιν ἐνδοξότερη ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη  
Στ' ἀκοίμητο ταξεῖδι τους ἄλλην νὰ μὴν θωροῦνε·  
Στὰ ἄρματα, 'ς τὰ γράμματα ψηλὴ κορφή νὰ γένῃς·  
Σοφίας κείμενα ἀφθαρτα πάλε 'ς τὴν γῆν νὰ χύσῃς.

Ὁ Τερτσέτης εἰς τὸν λόγον τῆς 25 Μαρτίου  
τοῦ 1856, τὸν ὁποῖον ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν—  
καὶ ἦτο προλεγόμενα εἰς τοὺς Γάμους τοῦ Με-  
γάλου Ἀλεξάνδρου—εἰς τὸ ἀκροατήριον, πρὸς  
τοῖς ἄλλοις, ἔλεγε:

« Πιστεύσατέ μου, Κύριοι ἀκροαταὶ καὶ Κυ-  
ρίαις, ὅτι μελετώντας, βυθισμένος εἰς τοὺς πα-  
λαιούς αἰῶνας τῆς Μακεδονίας, ἦτον ὥραις τῆς  
ἡμέρας ποῦ μοῦ ἐφαίνετο νὰ ἦμαι ἓνας τῶν ζών-  
των τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ἓνας τοῦ παλατιοῦ τοῦ  
Φιλίππου, ὑπηρέτης ἀπλὸς, ὅχι ἀρχιτρικλινος, με-  
γαλεῖα δὲν ἤθελα, μοῦ ἔφθανε νὰ βλέπω τὸν  
Ἀλέξανδρον. Βεβαιωθῆτε ὅτι τὸν εἶδα νὰ γεν-  
νηθῇ, τὸν κοίμησα στὴν ἀγκαλιά μου, ἦτον  
βρέφος ξανθό, χιονάτο, γελούμενο, εὐωδιασμένο,  
χάρισμα φυσικὸ ἢ εὐωδία τοῦ σώματός του.  
Τὸν εἶδα εἰς τὴν παιδικὴν τοῦ ἡλικίαν νὰ πλα-  
γάζῃ μὲ βαρὺ βόλι εἰς τὸ χέρι, νὰ πέφτῃ τὸ  
βόλι, νὰ τὸν ξυπνᾷ ἡ βροντὴ διὰ νὰ καταγίνε-  
ται εἰς τὰ μαθήματά του—παιδὶ καὶ τὸ ἔπιανε  
ὁ ὕπνος—τὸν εἶδα νὰ κυττάζῃ εἰς τὰ μάτια  
τὸν Ἀριστοτέλην καὶ νὰ τὸν σέβεται περισσό-  
τερο ἀπὸ τὸν πατέρα του. Ὅταν ἐμεγάλωσε,  
παῖν εἰς τὴν πλάνην μου βυθισμένος, μοῦ ἐφαί-  
νετο ὅαν καὶ μαζί του νὰ ἦμουν συνοδοιπόρος  
εἰς τὰ ταξεῖδια του· ἐπῆγαμεν μαζί εἰς τοὺς  
Δελφούς, ἤθελε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν χρησμόν διὰ τὴν  
ἐκστρατείαν του . . . Ὁ Ἀλέξανδρος, Κύριοι,  
εἰς τὸ ποιημάτιόν μου ἀποθνήσκει χριστιανός, καὶ  
ἦτον ἄξιος τῆς τόσης εὐτυχίας· δὲν τὸν ἐχοιστι-  
άνευσα ἐγὼ, ἀλλὰ τὰ ἔργα του, τὸ ὕψος τῆς  
διανοίας του· εἶχε δύο μεγάλα χαρίσματα τοῦ  
χριστιανοῦ, τὴν μετάνοιαν· οὐδεὶς ἀναμάρτητος,  
ἀλλ' ἡ φλόγα τῆς μετάνοιᾶς καθαρίζει τὸν ἐγκλη-  
ματιάν· ὁ ἄνθρωπος ἀναγεννηέται, συμφιλώνε-  
ται μὲ τὴν ἀρχὴν παντός καλοῦ. Τὸ ἄλλο χάρισμα

τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτον ὁ αἰώνιος τοῦ διάλογος μετὰ τὸν Θεόν· τὸν Θεὸν ἐξητοῦσε εἰς τοὺς Δελφούς, τὸν Θεὸν εἰς τὸ ὄνειρόν του, τὸν Θεὸν μελετώντας Μεταφυσικὴ μετὰ τὸν Ἀριστοτέλην, τὸν Θεὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀμῶνος καὶ εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ Βαβυλῶνος· ἐταξείδευε, ἐκινδύνευε εἰς τοὺς πολέμους διὰ τὰ τὸν εὖρη καὶ τὸν ἥρε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸν Ἰησοῦν. Κύριοι ἀκροαταί, ὅταν ὁ μέγας ἱερεὺς ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῶν Ἱεροσολύμων τοῦ ἄνοιξε τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, τοῦ ἐδιάβασε ταῖς προφητείαις τοῦ Δανιὴλ, ὅσαις τὸν ἀποβλέπουν, εἶναι πιθανόν, εἶναι πιστευτὸν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ μὴν ἔλαβε εἰδήσιν, γνῶσιν, ἀέρα καὶ τῶν προφητειῶν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Σωτῆρος; Ὁ Μακεδόνιτις ἔκαμε ὅτι ἦτον τῆς δυνάμεώς του διὰ τὰ προετοιμάσῃ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἀντρωτοῦ, εἴτε ἐν γνῶσει, εἴτε κινούμενος ἀπὸ τὸ ἀόρατον τῆς παλάμης τοῦ Κυρίου· μετὰ τὸ ἀνδραγάθημα τῆς ἐκστρατείας του, μετὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐγκατέστησε πρὶν τοῦ ἔτους τῆς Χάριτος, ἐγκατέστησε βασιλίσαν τῆς γῆς τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, τὰς ἀκοὰς ἐθίζουσιν πρὸς τὸ κήρυγμα, ἓνας τῶν Ἀγίων πατέρων τὸ λέγει, ἐδόθη φιλοσοφία τοῖς Ἑλλήσι τὰς ἀκοὰς ἐθίζουσα, συνηθίζουσα πρὸς τὸ κήρυγμα . . . . »

Καὶ τοιουτοτρόπως ἀναπλάσσεται εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ Τερτσέτη ὁλόκληρος ἡ θαυμαστὴ ἐποποιΐα τοῦ μεγάλου Μακεδόνα. Ἐν μέσῳ τῆς νυμφικῆς πομπῆς, πρὸς τὸ τέλος τοῦ ποιήματος, ὁ ποιητὴς περιγράφει τὴν ὀπτασίαν τὴν παραδόξον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ ποιητὴς παρουσιάζει Ἰωάννην τὸν Θεολόγον, ὅστις ἀποκαλύπτει τῷ Ἀλεξάνδρῳ τὰ μέλλοντα, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Χριστιανισμόν καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν. Τὰ λεχθέντα ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον τελειώνουν οὕτω πῶς:

Ἔχε καὶ ταῖς ἐλπίδαις σου ἔς τὸ ἔλεος τοῦ Πλάστον,  
Χάριν ἔς τὴν βασιλείαν του, πίστευε, χάριν θαύρης·  
Εἰς τὰ σκοτάδια ἔφεξες ἀγαθωσύνης ἄστρο·  
Ἦσουν προφήτης μετὰ ἄρματα, ἦσουν ἀγὴρ ἀγάτης,  
Ἀφοῦ καὶ ἀγάτηες πολὺ, ἀγάτη θὰ σὲ σώσῃ,  
Ἀγάτη εἶναι ὁ Θεός, σοφός, δικαιοκρίτης.  
Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἐξόριστος εἰς τὸ νηοὶ τῆς Παύλου,  
Ἐπαγγέλλω τὸν Υἱόν, Πατέρα καὶ Ἅγιον Πνεῦμα.  
Χαῖρε, ἔς τὴν νεκρανάστασιν πάλιν θὰ ἰδωθοῦμεν.

Λέγωντας, ἔγεινε ἄφαντος ἀπὸ τὸν βασιλεῖα,  
Ἀλλὰ ὁ Στανρὸς τῆς κεφαλῆς χύνει περισσὸν φέγγος,  
Φεγγοβολοῦνε Οὐρανοί, στερεαῖς καὶ τὰ πελάγη·  
Ἀφοῦ τὰ πάντα ἦτον μεστὰ μετὰ τοῦ στανροῦ τὴν λάμπην.  
Σάλπιγγες ὁ Ἀλέξανδρος, φωναῖς πολλαῖς ἀκούει:  
Λεῖψανα ἀπὸ τὰ μνήματα, ψυχαῖς ἐμφανισθῆτε,  
Εἶναι ἡμέρα κρίσεως, δευτέρα Παρουσία·  
Ἔρχεται ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, τὴν πλάσιν νὰ δικάσῃ,  
Ὁ Λόγος ποῦ ἐνσαρκώθηκε ἑς ἀμίαντη Παρθένα.

Ὁ Τερτσέτης εἰς διαφόρους περιστάσεις ἔγραφε στίχους. Α. χ. τῷ 1866 ἔγραψε ποίημα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Σίναι. Ὁ μακαρίτης φίλος Δημήτριος Α. Μάτεσις, συγγενὴς τοῦ Τερτσέτη μᾶς εἶχε δώσει τὸ κάτωθεν ποιηματίον ὡς ἀνέκδοτον. Ἡμεῖς δὲν τὸ εἶδομεν δημοσιευμένον. Ἀλλὰ καὶ δημοσιευμένον ἂν εἶναι, θὰ εἶνε σπάνιον καὶ τὸ δημοσιεύομεν διὰ τὰ ἔχῃ ὁ ἀναγνώστης ἰδέαν τῶν μικρῶν ποιηματίων τοῦ Τερτσέτη, γεγραμμένων χάριν φιλίας. Ἐγράφη ἐπὶ τῷ θανάτῳ μητρὸς καὶ θυγατρὸς—συζύγου καὶ κόρης Νάζου:—

Ψυχαῖς ἀθώαις  
Ποῦ ἀνεβαίνετε  
Εἰς τὸν αἰθέρα  
Ἀγκαλιασθῆτε.  
Ποῖαις εἶσθε; Ἀλλοίμονον.  
Ἀχ! σὰς γνωρίζω.  
Καθάριος κρίνος,  
Τὸ πρόσωπόν σου,  
Καὶ ῥόδον πνέετε  
Ταῖς εὐωδιαῖς.  
Ἀλλ' ἀπὸ δάκρυον  
Τὸν ὀφθαλμόν σου  
Βλέπω θολό.  
— Ζωντανὴ σ' ἄφισα  
Θυγατεροῦλά μου,  
Ἡ μία τῆς ἄλλης  
Ἀκούω λαλεῖ,  
Πότε; τὸ ἄχαρο  
Βέλο τοῦ Χάρου  
Σοῦ πῆρε, κόρη μου,  
Νύκτι, ζωή;  
— Μάννα γλυκεῖά μου,  
Προτιμωρὰ σου  
Τοῦ κόσμου ἄφισα  
Τὸ γλυκὸ φῶς.  
Συγγενεῖς, φίλοι,  
Δὲ σὲ τὸ εἶπαν.  
Πικρὸ ποιῆρι  
Γιὰ τὰ μὴ πηῖς.  
Καὶ ὁ πατέρας μου

Καλὰ πῶς εἶμαι,  
 Παρηγορῶντάς σε  
 Καὶ μὲ χαμόγελο,  
 Σοῦ λέει συγχά.  
 Καὶ ἐγὼ 'ς τὰ Λύσια  
 Θαμμένη κείτομαι,  
 Σῶμα νεκρό!  
 Κ' ἡ ἀδελφοῦλά μου  
 Ἐφόρε τὰ κόκκινα  
 Μὴ τοῦ θανάτου μου  
 Ὑποπτευθῆς.  
 Πληθαίνει ἡ κλάμα  
 Σταῖς δύο ψυχαῖς.  
 Πλυμμένες ἔπειτα  
 Μὲ τὸ φίλι  
 Κ' ἀκτινοβολαῖς  
 Ἀφανταῖς γίνονται  
 Στὸν οὐρανό!

\*  
 \*\*

Ὁ Τερτσέτης ἔγραψε καὶ λαμπροὺς ἰταλικούς στίχους. Τὸ 1860 ἦτο εἰς Φλωρεντίαν καὶ μεταβάς εἰς τὸ Πάνθεον, δηλὰ διὰ εἰς τὴν περιυάλητον ἐκκλησίαν Santa Croce, ὅπου ἀναπαύονται τὰ ὀστέα μεγάλων ἀνδρῶν. Μεταξὺ τούτων εἶναι καὶ ὁ ἡμέτερος Φώσκολος. Ἐκεῖ ὁ Τερτσέτης ἐφαντάσθη νὰ γράψῃ ἔμμετρον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἔνδοξον συμπολίτην, τὴν ὁποίαν καὶ ἐδημοσίευσεν ἐν Τορίνῳ τῷ 1861 ὑπὸ τὸν τίτλον: Epistola à Ugo Foscolo, o il Responsio di Palade, δηλὰ διὰ Ἐπιστολὴ εἰς τὸν Οὐγὸν Φώσκολον ἢ ἡ ἀπόκρισις εἰς τὴν Παλλάδα.

Τῷ 1866 ἐδημοσίευσεν ἐν Φλωρεντίᾳ τὸ ἔμμετρον δράμα: La Morte di Socrate, εἰς τέσσαρας πράξεις, μετὰ προλόγον τοῦ σοφοῦ ἰταλοῦ Tommasèo. Ὁ Τερτσέτης ἦτο λυρικός ποιητὴς καὶ ὄχι δραματικός. Ὅμως καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτους δὲν εἶναι δραματικός. Τέσσαρα περίπου ἔτη πρὸ τοῦ Τερτσέτη, ὁ γερμανὸς Eckhart ἐπειράθη νὰ γράψῃ τὸν Σωκράτην καὶ ἡ διδαχὴ ἀπέτυχε. Ἀλλὰ βεβαίως ὁ Τερτσέτης δὲν ἔγραψε τὸ δράμά του διὰ νὰ διδαχθῇ. Δὲν εἶναι δράμα, ἀλλὰ σειρὰ σκηνῶν ἄνευ πλοκῆς ἄνευ δράσεως, ἄνευ καθάρσεως. Ὁ Τερτσέτης, ἴσως θὰ τὸ ἔγραψε διὰ τὸ ὄραμα, τὸ ὁποῖον ἐφαντάσθη νὰ θέσῃ εἰς τὸ στόμα τοῦ μεγάλου φιλοσόφου. Καθὼς, εἰς τοὺς Γάμους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὡς εἶδομεν, ὁ μέγας Μακεδὼν βλέπει ἐν Ὀπτασίᾳ Ἰωάννην τὸν Θεολόγον, ἀπο-

καλύπτοντα τὸν χριστιανισμόν, οὕτω καὶ εἰς τὸ δραματικὸν τοῦτο ἔργον ὁ Σωκράτης, ἐν τῇ πρώτῃ σκηνῇ τῆς τρίτης πράξεως, μονολογεῖ ἀφηγοούμενος τὸ ὄνειρόν του, τὸ ὁποῖον ἦτο θεία ποίησις. Ὁ Σωκράτης, κατὰ τὸν ποιητὴν, βλέπει κατ' ὄναρ τὸν Χριστὸν διδάσκοντα ἐπὶ τοῦ ὄρους τὴν Ἀγάπην καὶ δίδοντα ὑπόσχεσιν ὅτι αἱ ἀγαθαὶ ψυχαὶ καὶ δίκαιαι θὰ ἔχουν αἰωνίαν ζωὴν εἰς τὰ Ἡλύσια. Ἐπειτα βλέπει ἀλληλοδιαδόχως τὰ Πάθη τοῦ Θεανθρώπου. Ἦθελε νὰ ἀσπασθῇ τοὺς πόδας τοῦ Ἑστανρωμένου. Εἶδε τὰ μαρτύρια τῶν πιστῶν καὶ τὸν θρίαμβόν των. Εἶδε τὴν ἀνάστασιν, ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανούς. Εἰς ἐβδομήκοντα καὶ ἑξή στίχους ἠθέλησεν ὁ Τερτσέτης νὰ καθιστᾷ ἐν ὄνειρῳ ὄρατόν εἰς τὸν Σωκράτην τὸν ἀόρατον Θεόν, ἐλθόντα εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ σώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα.

\*  
 \*\*

Ἄν ὁ Τερτσέτης δικαιούται τὸν τίτλον τοῦ ἐθνικοῦ ψάλτου, τοῦ ἀνῆκει δικαιωματικῶς καὶ ἐκεῖνος τοῦ ἐθνικοῦ ρήτορος. Ἀνὰ πᾶσαν ἐπέτειον τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς βιβλιοθήκης, ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον ἤκουεν αὐτὸν ὁμιλοῦντα περὶ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος, πρὸς δὲ καὶ περὶ τῶν ἡμερῶν του. Ἐνίοτε τοὺς λόγους δὲν ἀνεγίνωσκε κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἀλλὰ τῇ 20 Μαΐου, ἐπέτειον ἑορτῆς τῶν γενεθλίων καὶ τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ Ὁθωνος ἢ κατ' ἄλλην ἡμέραν. Ἐπίσης ἐξεφώνει ἐνίοτε δύο τὸ αὐτὸ ἔτος λόγους. Οἱ λόγοι του, ἢ μᾶλλον αἱ διαλέξεις του, ἀφορμὴν εἶχον τὴν ἐπέτειον ἐθνικὴν ἑορτὴν, ἀλλ' ἐπραγματεύοντο παντοῖα ἐθνικὰ ἢ ἐνδιαφέροντα ζητήματα. Ἦσαν πάντοτε ὠραῖοι, ὠφελίμοι, πάντοτε περιέλειον καὶ νέον. Ἦσαν ἄτεργοι μὲν ἀλλὰ χαριτωμένοι. Ἐδῶ πόησις ἐκεῖ ἱστορία, ἀλλοῦ φιλοσοφία, ἢ παραδόσεις. Ἰδιορρυθμὸς συνέδεε τὴν ξένην ἱστορίαν μὲ τὴν ἰδικήν μας, τὰ ξένα συμβάντα μὲ τὰ ἡμέτερα. Ὁ ἀρχαῖος κόσμος μὲ τὸν νεώτερον βίον. Ἡ θρησκεία ἦτο πάντοτε συνδεδεμένη μὲ τὴν πατρίδα. Ἐνίοτε εἶχον καὶ φιλολογικὸν ἐνδιαφέρον, πάντοτε δὲ ἱστορικόν.

Ἰδοὺ τίτλοι τινὲς τῶν διαλέξεων τούτων:

Περὶ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου.—Τὰ ἐπιστρόφια εἰς τὸν Θεόν.—Τὶ τὸ ὠραῖον τῆς Τέ-

χνης.—Τι εἶδα εἰς τὴν τετραμήνην περιήγησίν μου.—Περὶ τῆς παραδόσεως τῆς νεωτέρας ιστορίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ κ. Α. Δουνουῆ καὶ περὶ τοῦ χειρογράφου τῆς αὐτοβιογραφίας τοῦ Παναγῆ Σκουζέ.—Περὶ Κράτους.—Τίς ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.—κ.τ.λ.

Εἶχεν ἀρχίσει νὰ κάμῃ διαλέξεις καὶ περὶ τῆς πολιτικῆς εὐγλωττίας. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1846 ἕως τὴν ἀρχὴν τοῦ 1847 εἶχε κάμῃ εἴκοσι μαθήματα. Εἰς πᾶσαν παράδοσιν, λέγει ὁ ἴδιος Τερτσέτης, εἰς πᾶσαν παράδοσιν ἀπέβλεπα νὰ χύνω νερὸ ἀπὸ πηγὴ καθαρὴ, ποτίζοντας τὸ πολέμιον φυτὸ τοῦ πατριωτισμοῦ. Τὸ 1848, ἐδημοσίευσεν *Μελέτας Βουλευτικῆς εὐγλωττίας*.

Ἦτο πάντοτε ἔτοιμος νὰ φανῇ χρήσιμος, διὰ τοῦ λόγου ἢ διὰ τῆς γραφίδος καὶ νὰ κηρύξῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ καθήκοντα τῶν πολιτῶν. Εὐρισκόμενος λόγου χάριν εἰς τὴν Ζάκυνθον τῇ 15 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1872, εἰς τὸν ναὸν τῆς ἐν τῷ χωρίῳ Ἁγίου Κυρίκου Παναγίας ἐξεφώνησε λόγον κατὰ τοῦ φρόνου, δημοσιευθέντα τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς Ζάκυνθον. Εἰς τὸν λόγον τοῦτον, τοῦ ὁποίου ἐξέχουν τὰ πρακτικὰ συμπεράσματα ἀναφέρει καὶ τὴν ἐξῆς παράδοσιν: «Ἐγὼ, κύριοι ἀκροαταί, ἐξ ἀκοῆς, «ὅτι ἓνας φρονιάς ἐπῆγε εἰς καθαροτρεχούμενη «βρύση, νὰ λούσῃ τὰ αἱματωμένα του χέρια «ὥς ἀπλώσῃ εἰς τὸ νερὸ, φεύγει τὸ νερὸ, ἐστὲ «ρεψῇ ἡ βρύση, ἀγκάθια ἐφύτρωσαν, φίδια «ἐγεννήθησαν, σφοδρίζουν εἰς ταῖς δροσιαῖς «τῆς πρὶν καθαροτρεχούμενης βρύσης». Καὶ ὅταν πάλιν εἶχε μάθει ὅτι ἐπρόκειτο νὰ γείνουν εἰς Ζάκυνθον πεισματώδεις ἐκλογαὶ ἔστειλεν ἔντυπον ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς συμπολίτας του, δηλῶν ὅτι ὁ πόθος του ἦτο «νὰ μὴν αἱματώσῃ «μύττη Ζακυνθίου τώρα εἰς τὰς ἐκλογὰς τῶν «Βουλευτῶν». Πολλὰ λογικὰ λέγει διὰ νὰ γίνουν ἡσυχὰ αἱ ἐκλογαί, διὰ νὰ μὴ λάβῃ ὁ κόσμος ἀφορμὴν κατὰ τῆς Ζακύνθου. Σὺν τοῖς ἄλλοις ἔλεγε: «... Θὰ ἀληθεύσῃ καὶ ὁ Πάλεμστων, «ὁ ὁποῖος ἔγραψεν ὅτι διὰ τὸ καλὸν τῆς Ἑ- «πανήσου δὲν στέργει εἰς τὴν ἔνωσίν της μὲ τὸ «Ἑλληνικὸ βασίλειον... ὁμονοεῖτε λοιπὸν καὶ «ἡ παραίνεσίς μου δὲν ἀποβλέπει μόνον τοὺς «Ζακυνθίους, ἀλλὰ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ὅλον,

«καὶ τὴν παραίνεσίν μου, μὲ ταπεινοσύνην  
«ψηγῆς δέομαι νὰ εὐλογήσῃ ὁ Ὑψιστος...»

\*\*\*

Γενόμενος γραμματεὺς καὶ φίλος φίλτατος τοῦ ἥρωος Θ. Κολοκοτρώνη, ἔγραψε κατ' ὑπαγόρευσιν αὐτοῦ τὴν: *Διήγησιν συμβάντων τῆς ἑλληνικῆς φυγῆς* ἀπὸ τοῦ 1770 ἕως τοῦ 1826, ἡ ὁποία μετὰ προλεγομένων τοῦ ἰδίου Τερτσέτη ἐδημοσιεῖται ἐν Ἀθήναις τῷ 1846. Τῷ 1852, ἐδημοσίευσεν ἐν Ἀθήναις ἐπίσης ἐξακολούθησιν τῶν προλεγομένων του, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀναγνώσει προηγουμένως εἰς τὴν αἵθουσαν τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, ἐνθα εἶχεν ἀναγνώσει καὶ τὰ πρῶτα πρὶν ἢ τυπωθῶσιν. Σχεδὸν ὅτι ἐδημοσίευσεν, πρότερον τὰ ἀνεγίνωσκεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς. Ἐπίσης καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Νικητὰ κατ' ὑπαγόρευσιν ἔγραψεν, ἀλλὰ δὲν τὰ ἐδημοσίευσεν.

Κάτοχος ὢν τῆς λατινικῆς μετέφρασε καὶ τὸ *ὄνειρον* τοῦ Σκιπίωνος, πρὸς δὲ μετέφρασε δημοτικὰ τὸν *Οἰδίποδα ἐν Κολωνῷ* τοῦ Σοφοκλέους ἐμμέτρως τὰ ὁποῖα ἔμειναν ἀνέκδοτα.

Ἄν ἐκδότης τις ἀνεδημοσίευσεν ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Τερτσέτη, τῇ προσθήκῃ τῶν ἀνεκδότων, θὰ ἦτο ἔργον ἔθνικόν. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Βιβλίου τούτου θὰ ἦτο χρήσιμος ἅμα δὲ καὶ τερπνὴ καὶ ἱκανὴ νὰ ἀνυψώσῃ τὸ γόητρον τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Θρησκείας εἰς τὸν ἀναγνώστην. Εἴχομεν τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ *Βιβλιοθήκη Μαρσλῆ*, θὰ ἐπλουτίζετο καὶ μὲ τὴν δημοσίευσιν τῶν ἔργων τοῦ Τερτσέτη. Ἡ ἀναδημοσίευσιν τοῦ Τερτσέτη θὰ ἦτο ὠφελιμωτέρα ἀπὸ ἄλλας ἀναδημοσιεύσεις καὶ ἀπὸ μεταφράσεις τινὰς οὐδεμίαν ἔχούσας σχέσιν μὲ τὴν φιλολογίαν καὶ ἱστορίαν.

\*\*\*

Ὁ Τερτσέτης διὰ τὰ ἔμφυτα καὶ ἐπίκτητα αὐτοῦ προτερήματα ἀπέκτησε τὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν ὅλων. Ἡ συναναστροφὴ του ἦτο χρήσιμος, διότι πάντοτε ἐμάνθανε τίς τι νέον καὶ ὠφέλιμον ἀφορῶν τὴν σύγχρονον ἰδίως Ἑλλάδα, ἣν κατὰ βάθος ἐγνώριζε καὶ εἶχε μελετήσῃ. Εἰς τὰ ἔργα του καταφαίνεται ἡ σαφήνεια, ἡ γλαφυρότης, ἡ ἀπλότης, ἡ πολυμάθεια, ἀλλὰ ὑπὲρ πάντων, ὁ διάπυρος πρὸς τὴν πατρίδα ἔρως, τὸ Θρησκευτικὸν αἶσθημα καὶ τὰ

καθήκοντα τοῦ ἀληθινοῦ πολίτου. Εἰς τὰ ἔργα του ἐπροσπαθοῦσε νὰ ἀναζήσῃ τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα ἀνάμεσα εἰς τὰς παραδόσεις τῆς νέας καὶ εἰς τοὺς πόθους τοῦ σημερινοῦ Ἑλλήνου. Ἡ γλῶσσά του φυσικὴ, ζωντανή, πλουσία, ἀπροσποίητος. Ἦτο ἀφελὴς καὶ ἀπλοῦς τοὺς τρόπους, πάντοτε εὐγενής, ἀπλούστατος καὶ ἀτημέλῃς τὴν ἐνδυμασίαν, φίλος πολῦτιμος καὶ πρὸς πάντας ὑπρόσηγγορος καὶ προσηνῶς προσφερόμενος ὅταν ἠδύνατο. Ἦτο δειλός, ἀλλὰ τὸ δίκαιον

τὸν ἔκανε τολμηρότατον. Τὰ μάλιστα ἐνάρετος, τύπος χριστιανοῦ. Ἀμελὴς ὁμῶς καὶ ἐνίοτε ἀφηρημένος. Ἐστερεῖτο γονιμότητος νοῦ καὶ εἰς τὰ ἔργα του διὰ τοῦτο ἐνίοτε καταφαίνονται οἱ κόποι, τοὺς ὁποίους κατέβαλλεν. Ἀτέχνως μετεπήδα ἐνίοτε ἀπὸ ἀντικειμένου εἰς ἀντικείμενον καὶ εὐχαριστεῖτο νὰ συνδυάσῃ ἐνίοτε τὸ ἱλαρὸν μετὰ τοῦ σοβαροῦ.

Ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τῇ 15 Ἀπριλίου τοῦ 1874 ἔτους.

Ἀκολουθεῖ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΕΛΒΙΝΙΩΤΗΣ

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

## ΡΟΔΙΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ<sup>1</sup>

ΟΤΑΝ ΠΙΑΣΟΥΝ ΣΤΟ ΧΟΡΟΝ Ο ΓΑΜΠΡΟΣ

ΚΙ' Η ΝΥΦΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ

Μόσκος μυρίζει στὸ χορὸ  
μυρίζ' ἡ νύμφη κι' ὁ γαμπρός,  
κι' ἡ πεθθερά κι' ὁ πεθθερός,  
κι' οὔλος ὁ κόσμος κι' ὁ λαός  
ἀποῦ μαζεύτηκεν ἐδῶ.

Κι' ἐγὼ παζάρι δὲ θωρῶ,  
σὲ περιβόλιν ἔμπηκα  
γιὰ νὰ ᾄδωσι ᾠδὴν  
καὶ δούσι καὶ βασιλικά.

Ἐκ' εὖρηκα μιὰ λιερὴ  
ἄσπρη ἵα σὰν τὸ γιασεμί  
καὶ κόκκινη σὰν μερτζανί.

Ἡ λιερὴ ἐκούμπησε  
στὸ γιασεμὶν κι' ἐπλούμιζε  
καὶ τὸ παιδὶν ἐρκοῦντι<sup>2</sup>,  
πατὴ τῆς τὸ ποκοίμιζε  
πατὴ τῆς τὸ νανοῦριζε.

Κοιμήθουν σὺν καλὸν παιδί,  
σὰν τὸ πουλὶ μέσ' στὸ κλουβί.  
Θεέ, καὶ δός μ' ἀπομονή  
τὸν νέον ἀποῦ μὲ θωρεῖ,  
νὰ μὴν πεθάνῃ καὶ χαθῇ  
μόνο στὸν κόσμον νὰ σταθῇ.

Ὁ γὼς ἐλιούθησε,  
μπροστὰ στὴν κόρην ἔκλινε,  
τρελλὸς ἐστάθην κι' ἔμεινε,

ἐξάνοιξε τὴν λιερὴ  
ἀποῦ τὰ νύχια ὡς τὴν κορφή,  
ἄσπρη ἵα σὰν τὸ γιασεμί,  
καὶ κόκκινη σὰν μερτζανί  
ἐλαμπεν σὰν τὸν ἥλιο,  
ἀποῦ ἔξιζε βασιλείο.  
Ἡ λιερὴ ἔχενίζονταν,  
κι' ἡ κιβωτὸς ἐχτίζονταν,  
κι' ἡ Μάρτα πολεμίζονταν  
κι' αὐτὸς ἐκανακίζονταν,  
κι' ὁ γὼς μου σκανταλίζονταν  
ὡς πὰ νὰ γίνω ἀσκητής,  
ἀφτάλης<sup>1</sup> καὶ διακορητής  
ὡς πᾶν μέσ' στὴν ἔρημο  
ἴσως καὶ σβόσω τὸν καμὸ  
τῆς κόρης τὸν ποχωρισμό.  
Στρέφω νὰ πὰ στὴν ἐκκλησιὰ  
νὰ μὴ γενῇ ποχωρισιά.  
Τὶς πόρταις πιάνω καὶ κρατῶ  
καὶ τοὺς παπάδες ἀρωτῶ  
Ἄν ἦστ' ἐδῶ μία κυρά  
ἀποῦ τὴν ἔχω χασιμιά.  
Με λέει δὲν τὴν εἶδαι  
καὶ μ' ἐδυσσεύσθηςαι.  
Ἄς πᾶν εἰς τὸ δασκαλεῖο  
μήπως καὶ ὁ γὼς τῆς ἔβαλε  
νᾶμπε νὰ μιάθῃ γράμματα  
νᾶρτῃ νὰ κάμνῃ θάμματα

<sup>1</sup> Ἴδε ἀρχὴν σελ. 235.

<sup>2</sup> Ἀρκοῦντι, ἐμαμμάλιζε, ἐπεριπατοῦσε μὲ χέρια καὶ μὲ πόδια.

<sup>1</sup> Αἰσιγανός, πλανόδιος.